

РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИРОБНИКІВ МОЛОКА НА РИНКУ

© 2016 БІНЕРТ О. В.

УДК 338.43:637.1

Бінерт О. В. Розвиток організаційно-економічних засад функціонування виробників молока на ринку

Зазначено, що ключовою проблемою у забезпеченні сталого розвитку аграрної сфери є пошук шляхів підвищення ефективності функціонування ринку та розвитку його організаційно-економічних засад, налагодження взаємовигідних економічних відносин. Розглянуто етапи вдосконалення економічних взаємовідносин учасників ринку молока та молочних продуктів. Запропоновано окремі напрями розвитку організаційно-економічних засад функціонування виробників молока та більш ефективне здійснення економічних відносин, що дозволяють обґрунтувати перспективи розвитку дрібнотоварного виробництва молока на селі через поширення сімейних ферм. Вказано на організаційно-економічний механізм кращого поєднання економічних інтересів і формування стимулів у процесі економічної взаємодії між виробниками молока та переробними підприємствами на основі принципів зміцнення інтеграційних і кооперативних взаємовідносин серед учасників цільового ринку, що відбуваються шляхом трансформації відносин власності та входження сільських домогосподарств і дрібнотоварних виробників молока у власність переробних підприємств.

Ключові слова: ринок молока, виробники молока, сімейні ферми, організаційно-економічні засади.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 10.

Бінерт Олеся Василівна – старший викладач кафедри менеджменту ім. проф. Є. Храпливого, Львівський національний аграрний університет (вул. Володимира Великого, 1, Дубляни, 80381, Україна)

E-mail: Olesya200678@ukr.net

УДК 338.43:637.1

Бінерт О. В. Развитие организационно-экономических основ функционирования производителей молока на рынке

Отмечено, что ключевой проблемой в обеспечении устойчивого развития аграрной сферы является поиск путей повышения эффективности функционирования рынка и развития его организационно-экономических основ, налаживание взаимовыгодных экономических отношений. Рассмотрены этапы совершенствования экономических взаимоотношений участников рынка молока и молочных продуктов. Предложены отдельные направления развития организационно-экономических основ функционирования производителей молока и более эффективное осуществление экономических отношений, позволяющих обосновать перспективы развития мелкотоварного производства молока на селе благодаря распространению семейных ферм. Указан организационно-экономический механизм лучшего сочетания экономических интересов и формирования стимулов в процессе экономического взаимодействия между производителями молока и перерабатывающими предприятиями на основе принципов укрепления интеграционных и кооперативных взаимоотношений участников целевого рынка, происходящие путем трансформации отношений собственности и входжения сельских домохозяйств и мелкотоварных производителей молока в собственность перерабатывающих предприятий.

Ключевые слова: рынок молока, производители молока, семейные фермы, организационно-экономические основы.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 10.

Бінерт Олеся Василівна – старший преподаватель кафедры менеджмента им. проф. Е. Храпливого, Львовский национальный аграрный университет (ул. Владимира Великого, 1, Дубляны, 80381, Украина)

E-mail: Olesya200678@ukr.net

UDC 338.43:637.1

Binert O. V. Developing the Organizational-Economic Foundations for Operation of Milk Producers in the Market

It is specified that a key issue in ensuring the sustainable development of agrarian sector is searching for ways to improve the operation of market as well as developing its organizational-economic foundations, establishing the mutually beneficial economic relations. The stages of improving the economic interrelations of participants in the market of milk and dairy products have been considered. The author proposes separate directions for development of the organizational-economic foundations for operating the milk producers and more effective implementation of economic relations that provide for substantiating the development prospects as to the small-scale milk production in rural areas through the dissemination of family farms. The author indicates an organizational-economic mechanism for a better combination of economic interests and developing incentives in the economic interaction between milk producers and processing enterprises, based on the principles of integration and strengthening of cooperative relations between participants of the target market, which take place by means of transformation of property relations and transition of rural households and small-scale producers of milk into ownership of processing enterprises.

Keywords: milk market, milk producers, family farms, organizational-economic foundations.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 10.

Binert Olesya V. – Senior Lecturer of the Department of Management named after Professor E. Khraplyvyyi, Lviv National Agrarian University (1 Volodymyra Velykoho Str., Dubliany, 80381, Ukraine)

E-mail: Olesya200678@ukr.net

Тривалий період трансформації аграрного сектора економіки України та перехід до нового типу економічних відносин сформували сучасний стан аграрного ринку та окреслили окремі проблеми в його розвитку. Зокрема, сформовані організаційно-економічні засади функціонування аграрного ринку призвели до деструктивних процесів і явищ, глибокої кризи в розвитку скотарства та деградації всього молокопродуктового підкомплексу. Тому в подоланні кризових явищ в розвитку аграрного виробництва важливого значення набуває проблема вдосконалення організаційно-

економічних засад функціонування окремих цільових ринків, зокрема, ринку молока.

Розвиток організаційно-економічних засад ринку молока тісно пов'язаний з удосконаленням економічних зв'язків між різними його елементами та сферами виробництва, конфлікт інтересів яких призвів до загрози всього молокопродуктового підкомплексу як матеріальної основи ринку. Пошук шляхів підвищення ефективності функціонування ринку та розвитку його організаційно-економічних засад, налагодження взаємовигідних економічних відносин, у тому числі шля-

хом трансформації відносин власності, посилення інтеграційних і кооперативних процесів є однією з ключових проблем у забезпеченні сталого розвитку аграрної сфери, дослідження якої сприятиме науково-практичному вирішенню важливого народногосподарського завдання.

Наукові аспекти і практичні проблеми вирішення цього завдання аналізують у своїх працях провідні вчені-аграрники В. Г. Андрійчук, П. С. Березівський, Т. В. Божидарнік, В. І. Бойко, В. М. Микитюк, М. М. Ільчук, М. К. Пархомець, Ю. Е. Губені, В. В. Липчук, Г. В. Черевко, О. М. Шпичак, В. І. Душка, П. Т. Саблук та інші науковці. Їх дослідження охоплюють проблеми розвитку ринку молока та його організаційно-економічні основи, ефективність становлення ринкових відносин від його виробництва, переробки та споживання до вдосконалення механізмів економічних взаємовідносин між сільськими домогосподарствами – виробниками молока та переробними підприємствами, розвитком інфраструктури ринку молока і ін.

Аналіз розвитку аграрного сектора в розвинутих країнах свідчить, що малі економічні формування, у тому числі кооперативні та сімейні форми, є базовими в його структурі. При підтримці державою таких форм сільське господарство і ринки цільових продуктів розвиваються динамічно. Ці аспекти проблем організаціїно-економічного розвитку кооперативного руху досліджують у своїх працях українські вчені-аграрники: В. Зіновчук, В. Збарський, О. Крисальний, М. Малік, А. Пантелеймоненко, Г. Черевко, В. Юрчишин та ін. Усе більш прикладними стають дослідження інституціональних аспектів функціонування ринків [1].

Проте аналіз наукових публікацій і аналітичних розробок дають підстави стверджувати, що, не зважаючи на практичну важливість досліджуваних проблем для забезпечення продовольчої безпеки держави та ефективного розвитку аграрної сфери, наукові узагальнення в цій сфері ще не охоплюють всього комплексу питань і не забезпечують необхідного рівня наукового супроводу процесу вдосконалення організаційно-економічних засад розвитку ринкових відносин. Це особливо актуально в умовах процесу децентралізації та активізації економічної діяльності сільських громад і підвищення ефективності функціонування сільської економіки.

Базуючись на цих дослідженнях, які розглядають економічні відносини у сфері виробництва та переробки молока як сукупність процесів, умов і механізмів, що формують зміст і зумовлюють стан розвитку організаційно-економічних засад ринку в аграрній сфері, предметом нашого наукового аналізу є сукупність теоретико-методичних і практичних аспектів вдосконалення економічних відносин у сфері виробництва, заготівлі та переробки молока на основі вдосконалення відносин власності.

Незадовільний стан розвитку молочного скотарства та виробництва молока, що сконцентроване переважно в господарствах населення, вказує на наявність невирішених проблем. Зокрема, існує потреба в обґрунтуванні наукових основ підвищення ефективності функціонування економічних відносин і конкуренто-

здатності виробників молока в умовах недосконаlosti організаційно-економічних засад, що формують зміст відносин між учасниками цільового ринку. Постає необхідність у розробці пропозицій щодо їх удосконалення на основі трансформації відносин власності, зокрема, через поглиблення інтеграційних процесів та розвиток сучасних організаційних форм інтеграції та кооперативної діяльності між суб'єктами, що діють у сфері виробництва молока і є основними агентами даного цільового ринку. Наукове опрацювання цих потреб і практична їх необхідність сформулювали завдання даної статті.

Основними з них є актуалізація науково-теоретичного розуміння сутності ринку молока, його завдань, структури і функцій, що проявляються, зокрема, через регіональні організаційно-економічні особливості функціонування цільового ринку та відтворюють сучасний стан виробництва молока у Львівській області. У зв'язку з цим необхідно було дослідити стан організаційно-економічних відносин і механізми функціонування ринку молока і молокопродуктів у регіоні, обґрунтувати окремі аспекти розвитку виробництва молока на основі вдосконалення економічних взаємовідносин між домогосподарствами – виробниками молока та переробними підприємствами через розвиток відносин власності; запропонувати підхід до трансформації організаційно-економічних засад у системі «виробництво – переробка молока» на основі поглиблення інтеграційних і розвитку кооперативних процесів в умовах необхідності посилення економічної самоорганізації сільського населення.

Більшість науковців відмічають, що ринок – це група людей (покупців і продавців), які мають певні пристосування для торгівлі, відносини між якими слід розуміти як взаємовідносини між суб'єктами ринку, тому ринок – це певна сукупність економічних відносин між домашніми господарствами, різними типами фірм та організацій (насамперед великими компаніями) і державою (у т. ч. наднаціональними органами) з купівлі товарів і послуг у сфері обігу та механізм забезпечення цього процесу відповідно до законів товарного виробництва і грошового обігу. Таке трактування вченими поняття «ринок» наближає його до рівня визначення як економічної категорії.

Розвиваючи визначення ринку як типу економічних відносин, ми приходимо до необхідності його розуміння як форми організації та функціонування цих відносин. Тому окремі вчені вказують на зміст ринку як форму організації економічних зв'язків господарюючих суб'єктів, що групуються на принципах вільної купівлі – продажу, тобто форми об'єктивного і саморегульованого функціонування товарного виробництва, форми функціонування економіки.

Товарно-грошові відносини розвиваються та інституціоналізуються з розвитком суспільства [1]. Тому правомірним слід вважати те, що ринок можна розглядати і як економічний інститут власності, який «являє собою внутрішню організацію товарно-грошових відносин, а останні – це відносини привласнення власності, оскільки до ринку слід підходити як до форми організації, тобто до механізму функціонування відносин

відчуження-привласнення, механізму реалізації власності» [2]. У цьому визначенні гносеологічно розширено сутність ринку, яка охоплює широкі аспекти його економічної природи, об'єднуючи в цілісність такі його характеристики, як власність, форму організації, механізм функціонування, що також поглиблює розуміння ринку з позицій економічної категорії.

Практичну дію і корисність ринку часто розглядають як особливий механізм, що сприяє формуванню певних відносин між покупцем і продавцем. Саме такі визначення ринку присутні в працях відомих економістів П. А. Самюелсона та В. Д. Нордгауса [3], К. Макконелла, Л. Брю [4].

Так, за П. А. Самюелсоном і В. Д. Нордгаусом: «ринок – це механізм, через який покупці й продавці взаємодіють, щоб визначити ціну та кількість товару» [3], а за К. Макконелом та Л. Брю, «ринок – це просто механізм або пристосування, що здійснює контакт між покупцями та продавцями попиту і продавцями, та постачальниками товару чи послуг» [4].

Автори звертають увагу на іншу сутнісну сторону дефініції, вказуючи, що «лише ринок виконує роль механізму, що узгоджує інтереси виробників та споживачів». На наш погляд, такий дуалізм у визначенні сутності ринку, що трактується одночасно як інструмент і як механізм, є цілком виправданим, оскільки природа ринку є назвичайно складною і багатofункціональною.

Зміст поняття ринку з позицій інституціональної теорії розвиває підхід, за яким ринок розглядається як спосіб ведення господарського життя, доповнюваний регулюючими засадами держави, її інституціями, а також недержавними утвореннями і цінностями, які не мають грошового виміру для індивідів. Об'єктом нашого дослідження виступає ринок молока та молокопродуктів, який є складовою більш широкого за змістом і значенням аграрного ринку. Тому доречним буде навести висловлювання відомого вченого – теоретика ринку С. В. Мочерного, який вважає, що сутність поняття «аграрний ринок», «ринок сільськогосподарської продукції» є одна і та ж сама, призначення яких полягає у створенні умов для налагодження торгівельних відносин сільськогосподарською продукцією [5].

Варто наголосити, що важливим аспектом організації аграрного ринку виступає його раціональна побудова за продуктивним принципом. Така побудова означає свідоме і цілеспрямоване формування складу покупців і продавців окремих продуктів. Ринок молока і молокопродуктів є сегментом аграрного ринку, який має власну структуру, інфраструктуру, економічний механізм саморегулювання та важелі державного регулювання галузі [6]. Організаційно-економічні засади функціонування ринку молока мають за мету забезпечення ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств та інших учасників ринку та їх конкурентності на основі ефективного використання їх виробничого потенціалу. У зв'язку з цим реалізація цих засад полягає у формуванні відповідних інституціональних, виробничих, фінансових та інших умов, за яких процес виробничої діяльності повинен забезпечувати одержання певно-

го рівня прибутку, достатнього для підтримки процесу суспільного відтворення на даному цільовому ринку.

Як наукова дефініція поняття організаційно-економічних засад по-різному описується науковцями, які залежно від предмета дослідження акцентують увагу на різних складових. Як випливає з гносеології даного поняття, його природа проявляється через поєднання двох взаємопов'язаних складових – організаційної та економічної, функціонування яких забезпечує цілісність середовища для дії господарюючих суб'єктів та обумовлює процеси структурування ринкових відносин в їх організаційних формах.

Створення таких передумов, своєю чергою, потребує відповідного організаційно-економічного механізму на рівні підприємства, який би забезпечував його прибуткову діяльність та збереження позицій на ринку. Організаційно-економічний механізм розглядається нами як спосіб взаємодії елементів економічної системи на цільовому ринку для реалізації економічних відносин, що склалися на цьому ринку.

Структура та зміст організаційно-економічного механізму обумовлені дією інституцій, які формалізують норми і правила поведінки економічних суб'єктів та забезпечують досягнення визначеної мети. Перехід до ринку створив якісно нове середовище, в якому функціонування суб'єктів господарювання здійснювалося на відмінних організаційно-економічних засадах. Макроекономічні моделі окремих галузей, у т. ч. в аграрному секторі економіки, і нові організаційно-правові форми господарювання на мікроекономічному рівні вимагали застосування адекватних організаційних, економічних, управлінських, фінансових, податкових та інших інструментів і механізмів їх взаємодії в новому конкурентному середовищі [7]. При дослідженні поняття механізму, як найбільш дієвої складової системи економічних відносин, що синтезує в собі якісні ознаки всієї сукупності організаційно-економічних засад функціонування ринку в аграрному секторі, мається на увазі, що механізм є складною динамічною системою, що функціонує згідно з правилами, які визначені основними інститутами ринкової економіки. Як компонент інституціональної структури суспільства загалом, він детермінує дію суб'єктів господарювання через встановлення певних обмежень в їх діях у вигляді конкретних норм і обов'язкових до виконання правил ринкової поведінки [8].

Економічні відносини на ринку молока і молокопродуктів є не до кінця дослідженими з точки зору виявлення взаємозв'язку організаційно-правових форм з ефективністю економічних стосунків, що впливають із сутності відносин власності та породжують протиріччя між економічними інтересами учасників ринку. Ознайомлення та аналіз стану організаційно-економічного розвитку ринку молока і молокопродуктів у Львівській області дозволяє висловити припущення про можливість його вдосконалення. У ході аналізу нами сформульовано гіпотезу, відповідно до якої підвищення ефективності економічних відносин на ринку молока можливо досягти шляхом удосконалення організаційно-економічних засад цільового ринку через трансформацію відносин власності, зокрема, шляхом інтеграції сільських домо-

господарств у власність переробних підприємств через створення інтегрованих кооперативних форм. Теоретичною основою для формування даної гіпотези стали отримані в процесі дослідження наукові узагальнення, які вказували на наявність економічних протиріч між інтересами особистих селянських господарств, що є основними постачальниками молока, та переробними підприємствами, що є монополістами на ринку покупців молкосировини. На основі цієї гіпотези в роботі було проведено обґрунтування механізму вдосконалення економічних відносин на цільовому ринку та запропоновано практичні заходи з трансформації відносин власності через поетапне перетворення власності конкретного переробного підприємства в кооперативну форму.

Вибір чинників, що впливають на вдосконалення організаційно-економічних засад розвитку ринку молока, здійснювався на основі логічного аналізу ймовірної наявності взаємозв'язку між явищами та процесами, що досліджувалися. Установлено, що серед таких чинників важливими є напрями і способи державної підтримки виробництва молока в господарствах населення як такого, що сприяє сільському розвитку і реалізує економічні передумови для процесу децентралізації [9].

Виходячи з цього, аналіз ринку молока було здійснено в певній послідовності, зокрема, проведено дослідження основних рис і локальних особливостей ринку молока, оцінку динаміки розвитку структурних елементів ринку; визначення показників оцінки стану попиту та пропозиції; моніторинг чинників, які впливають на стан ринку і динаміку його змін тощо.

Ситуація, що склалася на ринку молока, дозволяє висунути припущення щодо окремих напрямів розвитку його організаційних засад. На нашу думку, найбільш перспективними є напрями, які дозволяють поєднати економічну успішність підприємницької діяльності сільських домогосподарств з розвитком сільських територій. Концептуальними організаційними засадами формування ефективного ринку молока, на нашу думку, є краща адаптація особистих селянських господарств до сучасних ринкових вимог шляхом повсюдного створення на їх основі малих організаційно-економічних форм господарювання – сімейних ферм. Підтримка таких малих форм господарювання в сільському господарстві визначається пріоритетною в аграрній політиці більшості успішних країн світу. Уряди Сполучених Штатів Америки, країн ЄС уже протягом багатьох років зосереджують увагу на виробленні та впровадженні концепцій сталого розвитку сільських територій, стимулювання підприємницької активності, диверсифікації зайнятості сільського населення.

Цей засадничий напрям організаційного розвитку ринку саме в секторі виробництва молока є тим більш актуальним сьогодні, коли, як свідчать результати дослідження, намітилася тенденція до скорочення обсягів виробництва молока особистими селянськими господарствами (табл. 1) [10]. Це є не тільки наслідком коливання цін, на яке найвідчутніше реагують саме дрібнотоварні виробники молока, але в основі своєї має саме організаційну недосконалість цього сектора сільської економіки. Цей недолік може бути нівельованим, якщо виробництво молока буде організовано не стихійно, а за принципами

Таблиця 1

Виробництво молока у Львівській області

Показник	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. до 2009 р., %	2014 р. порівняно з 2009 р., +/-	Середнє значення
Усі категорії господарств									
Обсяг виробництва, тис. т	682,5	656,2	629,6	620,7	619,4	601,0	88,1	x	634,9
Ланцюговий темп приросту виробництва, %	-6,7	-3,9	-4,1	-1,4	-0,2	-3,0	x	3,7	-3,2
Господарства населення									
Обсяг виробництва, тис. т	657,8	633,3	606,5	595,0	593,0	576,1	87,6	x	610,3
Питома вага в загальному виробництві, %	96,4	96,5	96,3	95,9	95,7	95,9	x	-0,5	96,1
Ланцюговий темп приросту виробництва, %	-7,0	-3,7	-4,2	-1,9	-0,3	-2,8	x	4,2	-3,3
Сільськогосподарські підприємства									
Обсяг виробництва, тис. т	24,7	22,9	23,1	25,7	26,4	24,9	100,8	x	24,6
Питома вага в загальному виробництві, %	3,6	3,5	3,7	4,1	4,3	4,1	x	0,5	3,9
Ланцюговий темп приросту виробництва, %	4,2	-7,3	0,9	11,3	2,7	-5,7	x	-9,9	1,0

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Львівській області.

спланованого і керованого виробничого процесу, що може бути запроваджено саме на сімейних фермах.

Оскільки мова йде про виробничий процес, то зміст удосконалення повинен включати комплекс заходів з його інтенсифікації, що неможливо реалізувати без поєднання зусиль зацікавлених сторін на засадах виробничої кооперації та інтеграції. Як уже зазначалося, реалізація комплексу цих заходів з організаційно-економічного розвитку ринку молока повинна здійснюватися в контексті розвитку сільських територій та має включати заходи, спрямовані на:

- *організаційний розвиток ринку*, у т. ч.:
 - ✦ створення умов для структурування ринку для окремих організаційно-правових форм, розвитку яких необхідно стимулювати, зокрема, створення організаційних передумов і економічних можливостей для переходу особистих селянських господарств у формат сімейних ферм;
 - ✦ формування ефективної системи збуту молока з урахуванням зростання кількості сімейних ферм та інфраструктурне забезпечення цього процесу;
- *економічна підтримка* для зростання цього сегмента ринку, зокрема:
 - ✦ заходи зі стимулювання створення сімейних ферм через фінансову підтримку формування поголів'я молочного стада залежно від кількості утримуваних домогосподарством тварин;
 - ✦ цінова підтримка сімейних ферм залежно від кількості та якості проданого переробним підприємствам молока;
 - ✦ кредитне забезпечення та його здешевлення через компенсацію вартості кредитів;
- *техніко-технологічне забезпечення* виробничих процесів як основи стабільності виробництва молока, що гарантує конкурентну спроможність цього сегмента ринку, у т. ч.:
 - ✦ заходи зі збільшення поголів'я молочних корів за рахунок високопродуктивних порід худоби; забезпечення умов для ефективного відтворення високопродуктивної худоби;
 - ✦ облік молочного поголів'я за європейськими стандартами;
 - ✦ автоматизація процесу доїння, первинна обробка молока; контроль якості сировини.

Для успішної реалізації комплексу організаційно-економічних заходів необхідно об'єднати зусилля виробників сировини, переробних підприємств, підприємців, держави і органів місцевого самоврядування, розробивши загальнодержавні та локальні програми розвитку.

Однією з умов успішної співпраці між переробними підприємствами та особистими селянським господарствами, на базі яких утворено сімейні ферми, є реєстрація останніх як суб'єктів підприємницької діяльності зі спрощеною системою оподаткування, що дозволить вирішити ряд існуючих проблем, зокрема: легалізувати виробників молока, що дозволить переробним підприємствам виконати європейські вимоги при експорті молока та молочних продуктів до країн ЄС; збільшити

надходження єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування до ПФУ та відповідних фондів соціального страхування внаслідок зростання бази нарахування ЄСВ; покращити фінансові можливості територіальних громад, оскільки зростає кількість платників єдиного податку та обсяг його надходжень до місцевих бюджетів. Сільські жителі отримають право на додаткові соціальні гарантії, забезпечення яких можливе лише при наявності легального доходу, зокрема, на участь у пенсійному забезпеченні на умовах виплати трудових пенсій; право на податковий кредит за умови сплати податку на доходи фізичних осіб; підтвердження легального доходу при оплаті товарів, робіт або послуг на суму, що перевищує максимальний дозволений державою розмір готівкових розрахунків.

Схематично етапи вдосконалення економічних взаємовідносин учасників ринку молока показано на *рис. 1*. Для забезпечення ефективної діяльності на ринку молока дрібнотоварні виробники повинні пройти три обов'язкові етапи: консолідація, легалізація та кооперація. Це дозволить їм конкурувати з переробними підприємствами та заготівельними організаціями, а, отже, і впливати на вартість сировини.

ВИСНОВКИ

Розвиток і удосконалення організаційно-економічних засад функціонування ринку молока є актуальною науковою і прикладною проблемою, часткове вирішення якої може бути досягнуто на основі трансформації відносин власності в системі «виробництво – переробка молока». Запропоновані в результаті аналізу стану економічних відносин між учасниками цільового ринку окремі напрями розвитку організаційно-економічних засад функціонування виробників молока та більш ефективне здійснення економічних відносин дозволяють обґрунтувати перспективи розвитку дрібнотоварного виробництва молока на селі через поширення сімейних ферм.

Указано на організаційно-економічний механізм кращого поєднання економічних інтересів і формування стимулів у процесі економічної взаємодії між виробниками молока та переробними підприємствами на основі принципів зміцнення інтеграційних і кооперативних взаємовідносин серед учасників цільового ринку, що відбуваються шляхом трансформації відносин власності і входженням сільських домогосподарств і дрібнотоварних виробників молока у власність переробних підприємств. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований/под ред. д-ра экон. наук А. А. Гриценко. Харьков: Форт, 2008. 928 с.
2. Основи економічної теорії/С. В. Мочерний, С. А. Єрохін, Л. О. Каніщенко та ін. Київ: ВЦ «Академія», 1998. 463 с.
3. Самюелсон П. А., Нордгаус В. Д. Мікроекономіка/пер. з англ. Київ: Основи, 1998. 676 с.
4. Макконелл К. Р., Брю С. Л. Економікс: принципи, проблеми, політика/пер. с англ. 11-е изд. Киев: Ха Гар, 1998. 403 с.

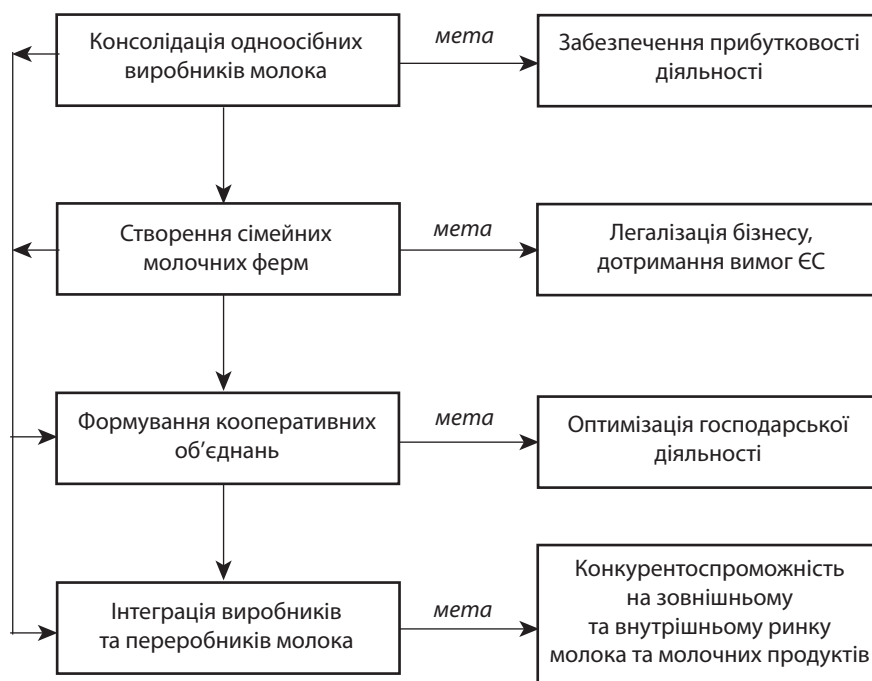

Рис. 1. Етапи вдосконалення економічних взаємовідносин учасників ринку молока та молочних продуктів

Джерело: авторська розробка.

5. Мочерний С. В. Економічна теорія: навч. посіб. Київ: Академія, 2008. 640 с.

6. Божидарнік Т. В. Розвиток молокопродуктового підкомплексу АПК в умовах глобалізації: теоретико-методологічні та прикладні аспекти: монографія. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2011. 412 с.

7. Яців І. Б. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств: монографія. Львів: Український бестселер, 2013. 427 с.

8. Ринки реального сектора економіки України: структурно-інституціональний аналіз Точилін В. О., Осташко Т. О., Пустовойт О. В. та ін. Київ: Експрес, 2009. 637 с.

9. Бінерт О. Аналіз та шляхи вдосконалення організації виробництва продукції молочного скотарства Львівської області. *Економічний дискурс (THE ECONOMIC DISCOURSE)*: міжнар. зб. наук. пр. 2015. Вип. 4. С. 20–27.

10. Бінерт О. В. Організаційно-економічні проблеми функціонування виробників молока та молокопереробних підприємств. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 10. URL: <http://global-national.in.ua/issue-10-2016/18-vipusk-10-kviten-2016-r/1887-binert-o-v-organizatsijno-ekonomichni-problemi-funktsionuvannya-virobnikiv-moloka-ta-molokopererobnikh-pidpriemstv>

Науковий керівник – Костирко І. Г., доктор економічних наук, професор, Львівський національний аграрний університет

REFERENCES

Bozhidarnik, T. V. *Rozvytok molokoproductovoho pidkompleksu APK v umovakh hlobalizatsii: teoretyko-metodolohichni ta prykladni aspekty* [Development milk-grocery subcomplex in the context of globalization: theoretical and methodological and applied aspects]. Ternopil; Lutsk: RVV Lutskoho NTU, 2011.

Binert, O. "Analiz ta shliakhy vdoskonalennia orhanizatsii vyrobnytstva produktsii molochnoho skotarstva Lvivskoi oblasti" [Analysis and ways of improving the organization of production

dairy farming in Lviv region]. *Ekonomichnyi dyskurs (THE ECONOMIC DISCOURSE)*, no. 4 (2015): 20-27.

Binert, O. V. "Orhanizatsiino-ekonomichni problemy funktsionuvannya vyrobnykiv moloka ta molokopererobnykh pidpriemstv" [Organizational and economic problems of functioning of milk producers and dairy plants]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. <http://global-national.in.ua/issue-10-2016/18-vipusk-10-kviten-2016-r/1887-binert-o-v-organizatsijno-ekonomichni-problemi-funktsionuvannya-virobnikiv-moloka-ta-molokopererobnikh-pidpriemstv>

Camielson, P. A., and Nordhaus, V. D. *Mikroekonomika* [Microeconomics]. Kyiv: Osnovy, 1998.

Institutsionalnaya arkhitektonika i dinamika ekonomicheskikh preobrazovaniy [Institutional architectonics and dynamics of economic transformation]. Kharkiv: Fort, 2008.

Mochernyi, S. V. *Ekonomichna teoriia* [Economic theory]. Kyiv: Akademiia, 2008.

Mochernyi, S. V. et al. *Osnovy ekonomichnoi teorii* [The basics of economic theory]. Kyiv: Akademiia, 1998.

Makkonell, K. R., and Briu, S. L. *Ekonomiks: printsipy, problemy, politika* [Economics: principles, problems, policies]. Kyiv: Kha Gar, 1998.

Tochylin, V. O. et al. *Rynky realnoho sektora ekonomiky Ukrainy: strukturno-instyutsionalnyi analiz* [The markets of the real sector of economy of Ukraine: structural and institutional analysis]. Kyiv: Ekspres, 2009.

Yatsiv, I. B. *Konkurentospromozhnist silskohospodarskykh pidpriemstv* [Competitiveness of agricultural enterprises]. Lviv: Ukrainskyi bestseler, 2013.